

Advies Q-team Spooronderdoorgang Maarsbergen No 2, 8 juli 2019

Aan: Gedeputeerde A.J. Schaddelee
De stuurgroep Spooronderdoorgang Maarsbergen

Van: Q-team Spooronderdoorgang Maarsbergen: Paul Roncken (vz), Roland Blijdenstijn, Michel Heesen, Hanneke Kruize (RIVM), Anko Grootveld (secr.)

Afschrift aan: Herbert Korbee (projectleider prv. Utrecht), Saco de la Parra (projectleider ProRail), Edwin Thoen (gemeente Heuvelrug), Karin Tuinman (omgevingsmanager prv. Utrecht), Erik Rhebergen (planontwikkelaar ProRail), Dirk van der Meer (Royal Haskoning), Mari-Jan de Jongh (prv. Utrecht)

Bijlagen: Plan van Aanpak Q-team 21 maart 2019
Verslag drie bewonersavonden Spoorwegonderdoorgang Maarsbergen
Ruimtelijk Kader Spoorwegonderdoorgang Maarsbergen

Geachte Gedeputeerde Schaddelee,
Geachte stuurgroepleden,

Op 16 juli 2018 heeft het Q-team in uw opdracht een eerste advies uitgebracht ten aanzien van de Spoorwegonderdoorgang Maarsbergen. Kern was toen sluit aan bij de orthogonale landgoedstructuur van Maarsbergen en verwijder de tankstations langs de Woudenbergseweg.

Aansluitend op motie 161 van 10 december 2018, heeft het Q-team van Gedeputeerde Staten een vervolgoopdracht gekregen: "Kom samen met de inwoners van Maarsbergen tot een zo breed mogelijk gedragen voorstel voor inpassing en kom op basis daarvan zo spoedig mogelijk met een voorlopig ontwerp waarin de inwoners duidelijkheid krijgen over de inpassing van dit project."

In de bijlagen vindt u de resultaten die zijn voortgevloeid uit bovenstaande opdracht. Samengevat is ons advies:

- Stel het Ruimtelijk Kader vast
- Pas het Voorlopig Ontwerp aan
- Zet in op realisatie additionele maatregelen buiten het projectgebied
- Borg de ruimtelijke kwaliteit tijdens de voorbereiding van de aanbesteding
- Borg de ruimtelijke kwaliteit en draagvlak bij de bewoners tijdens de realisatie

AANPAK participatie: drie bewonersavonden

Het Q-team heeft drie interactieve bijeenkomsten georganiseerd voor de bewoners van Maarsbergen:

- Eerste bijeenkomst: aanscherping op basis van 10 door het Q-team geformuleerde opgaven. Zie bijlage Plan van Aanpak Q-team.
- Tweede bijeenkomst: verbetervoorstellen en waardering per voorstel. Duidelijke voorkeuren, teleurstelling over ontbreken visualisatie overkapping tunnelbak.
- Derde en afsluitende bijeenkomst: presentatie Ruimtelijk Kader. Kader omarmd door alle aanwezigen, zie verslag Bewonersavonden.

RESULTAAT: Ruimtelijk Kader

Het Ruimtelijk Kader is opgebouwd uit ruimtelijke ontwerpvoorstellen per deelgebied, elf in totaal. Een aantal voorstellen (8 - 10) ligt buiten de in het technisch Voorlopig Ontwerp 1.0 bepaalde projectgrens, voor die onderdelen is de medewerking van derden benodigd.

Elk ontwerpvoorstel is opgebouwd uit:

- Wat is het doel van de ontwerpopgave (Why)
- Met welke ontwerpingreep gaan we dat doel bereiken? (How)
- Welke materialen en specificaties horen hierbij? (What)

Achterliggende gedachte is dat niet alleen de specificaties worden opgenomen in het aanbestedingsdocument (als concrete eis), maar ook de bedoeling achter de eis. Zo kan altijd achterhaald worden waarom iets is bedacht en kunnen verbetervoorstellen of innovatieve producten die aannemers voorstellen getoetst worden aan de achterliggende bedoelingen. Het achterwege laten van de meest concrete uitwerking in een aanbestedingsdocument (What) zou het bereikte draagvlak tijdens het participatietraject tekort doen.

Ruimtelijke ontwerpvoorstellen binnen projectgebied

1. Woudenbergseweg: ruimtelijke en historische continuïteit versterken door handhaven bomen, aanbrengen haag en verbeteren relatie met fietsonderdoorgang.
2. Fietsonderdoorgang: verbeteren relatie met Woudenbergseweg *en* beleving in de tunnel door aanbrengen curve; toegepaste kunst over de gehele lengte van één van de wanden.
3. Spooronderdoorgang N226 (de autotunnel): een schone snede in het landschap, geluidsabsorptie in de bakwanden in plaats van verticale schermen.
4. De fietsbrug Tuindorpweg: onderdeel van landgoedstructuur, sculpturaal element.
5. De fietsbrug Engweg: zelfde materialen en vormtaal als brug Tuindorpweg, maar eenvoudiger en terughoudender.
6. De noordelijke rotonde: inbedding in boskarakter realiseren.

Ruimtelijke ontwerpvoorstellen buiten projectgebied, geen derden benodigd

7. Route Engweg – Kluifrotonde: meer rust, overzichtelijkheid en veiligheid creëren door aanbrengen *additionele* fietsbrug over fietstunnel in plaats van krappe en gevaarlijke fietsaansluiting in het huidige technische VO.

Ruimtelijke ontwerpvoorstellen buiten projectgebied, uit te werken met derden

8. Het dorpshart: samenhangend plein met ruimte bij de kerk, auto's te gast, door aanbrengen pleinvloer, accentueren wanden en verfijnde belijning.
9. Grondwallen: behouden en zichtbaar maken, afsnijding/profiel detailleren met behulp van toegepaste kunst.
10. Hergebruik carpoolplaats: na gebruik tijdens bouw van de tunnel kan deze desolate plek omgevormd worden tot aangename multifunctioneel ruimte met parkeren, groen en wateropvang [*opm: noodzaak nader onderzoek geldt ook voor carpoolplaats: NGE, kabels enz.*].

Nader onderzoek nodig naar maximale afmeting ten opzichte van doorrijhoogte

11. Overkapping: weren geluid aan noord- en zuidzijde van het spoor door aanbrengen liggende kap op tunnelwanden, afwerking met aangepaste vegetatie waarmee tevens een ecologische verbinding in de lengterichting van het spoor gerealiseerd kan worden.

Opmerkingen

Het onderwerp 'grondwallen' is een apart benoemd onderdeel van de 'noordelijke rotonde'. Vandaar dat er een uitbreiding is van de oorspronkelijke 10 ruimtelijke opgaven die het Q-team meegaf naar 11 ruimtelijke voorstellen in het Ruimtelijk Kader.

Het onderzoek naar de overkapping betreft:

- De ruimtelijke implicatie van het nog uit te voeren geluidsonderzoek. Op basis hiervan is het mogelijk dat additionele maatregelen noodzakelijk zijn om aan de geluidsnormen te voldoen. Het Q-team adviseert *geen* gebruik te maken van verticale geluidswanden boven maaiveld, maar uit te gaan van geluidsabsorptie in de wanden van de bak. Dit is ook toegepast in de stilst verdiepte weg in Nederland, de A4 Delft-Schiedam.
- Lengte van de kap bepalen in relatie tot de doorrijhoogte zonder opgaande elementen aan de kopse kanten van de overkapping.

Van technisch Voorlopig Ontwerp 1.0 naar Ruimtelijk Kader naar technisch Voorlopig Ontwerp 2.0

In het project Spoorwegonderdoorgang Maarsbergen is eerst een technisch Voorlopig Ontwerp opgesteld, aan de hand waarvan het projectgebied, de scope en de onderzoeken zijn uitgezet. Vervolgens kreeg het Q-team opdracht om door middel van participatie en ontwerp tot een gedragen Ruimtelijk Kader te komen.

Deze werkwijze had als potentieel risico dat het Voorlopig Ontwerp ingrijpend bijgesteld zou moeten worden naar aanleiding van inzichten opgedaan tijdens het participatietraject en de ruimtelijke uitwerking. Dit risico is beheersbaar gebleken door het treffen van onderstaande beheersmaatregelen:

- De ruimtelijk ontwerpers zijn geselecteerd uit de pool van RHDHV (opstellers van het VO). Doel hiervan was om samenwerking en interactie tussen technici en ruimtelijke ontwerpers en de uitwisseling van data, zoveel mogelijk te versoepelen en te stroomlijnen.
- Nadat tijdens de tweede bewonersavond de ruimtelijke doelstellingen helder werden, zijn de ruimtelijke ingrepen zoveel mogelijk aangepast aan het voorliggende technische Voorlopig Ontwerp.

Advies Q-team:

- **Ruimtelijk Kader vaststellen als richtinggevend document**
- **Technisch Voorlopig Ontwerp 1.0 aanpassen naar technisch Voorlopig Ontwerp 2.0 conform Ruimtelijk Kader**

VOORUITBLIK aanbesteding

Voor de aanbesteding zijn specifieke documenten nodig die zodanig zijn opgesteld dat de aanbesteding en het gerealiseerde product van de aannemer afgerekend kunnen worden. Het Q-team heeft begrepen dat ProRail de aanbesteding van dit werk gaat doen. ProRail geeft aan dat er een vertaling nodig is van het Ruimtelijk Kader naar documenten die SMART zijn geformuleerd. Het Q-team ziet voor zich dat er een Esthetisch Programma van Eisen wordt opgesteld, waarin ruimtelijke ontwerpvoorstellen uit het Ruimtelijk Kader worden vertaald naar eisen. En dat er een apart en bijgesteld bomenplan wordt opgesteld. Het is nuttig dat het Q-team deze op te stellen documenten mee-beoordeeld.

Na gunning zal de Opdrachtnemer een Voorlopig Ontwerp, een Definitief Ontwerp en een Uitvoering Ontwerp opstellen. Bij elke ronde zullen er keuzes gemaakt worden die impact hebben op de omgeving en op de ruimtelijke kwaliteit. Gezien de gevoeligheid van dit project is het van belang dat er ook aan de kant van de Opdrachtnemer een goed en ervaren duo van architect/landschapsarchitect zit op MT-niveau die kan en mag ontwerpen.

Advies Q-team:

- **Opstellen Bomenplan, waarin zoveel mogelijk bomen met uiterste technische inspanning, worden behouden langs Woudenbergseweg, Tuindorpweg en Engweg.**
- **Opstellen Esthetisch Programma van Eisen (EPvE), inclusief eisen ten behoeve van de aanbesteding en aansluiting op het Ruimtelijk Kader.**
- **Opdrachtnemer verplichten goed en ervaren duo van architect/landschapsarchitect aan te stellen op MT-niveau.**
- **Q-team (of Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit provincie Utrecht) toetsende rol geven bij het opstellen van beide documenten.**

VOORUITBLIK: realisatiefase

Het is van belang om tijdens het ontwerpproces van de aannemer niet alleen de Spoorwegbouwmeester en de Welstand te betrekken, maar ook iemand van het Q-team en de bewoners. Het is echter te vroeg om de vorm waarin nu alvast in dit advies vast te leggen.

Advies Q-team

- **Aangaan gesprek ProRail – Q-team aan de voorkant betrekken van het aanbestedingstraject om concreet en hanteerbaar voorstel te ontwikkelen voor borging ruimtelijke kwaliteit tijdens ontwerp en realisatiefase.**
- **Aangaan gesprek ProRail – Q-team betrekken ten aanzien van twee toegepaste kunstprojecten door professionele vormgever wat betreft de afhechting van de grondwallen en de wand van de fietstunnel, ook in relatie tot co-creatie met bewoners.**
- **Aanhouden van Omgevingsmanager aan de kant van de opdrachtgever.**

Wij vertrouwen erop hiermee aan uw opdracht te hebben voldaan.

Hoogachtend,

namens het hele Q-team,

Paul Roncken (vz)

A handwritten signature in black ink that reads "Paul Roncken". The signature is written in a cursive, flowing style.